

УДК 339.564 (477+061.1ЄС)

ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ ВІТЧИЗНЯНИХ ТОВАРІВ ДО ЄС

Туніцька Ю. М., к. е. н.

Київський національний торговельно-економічний університет

Досліджено основні тенденції зовнішньої торгівлі України з ЄС. Проаналізовано структуру та динаміку експорту вітчизняних товарів до країн співтовариства з 2007 по 2015 рр. Встановлено, що збереження негативного сальдо майже за всіма розділами товарів УКТЗЕД обумовлено випередженням темпів зростання імпорту товарів з країн співтовариства над темпами зростання експорту та недосконалістю товарної структури останнього, а незначна присутність вітчизняних товарів на ринку ЄС є наслідком недосконалої державної експортної політики України та низької активності урядових структур. Доведено неефективність використання автономних торговельних преференцій, отриманих Україною від ЄС, що призвело до істотного скорочення обсягів експорту до країн співтовариства, у тому числі за основними видами експортної продукції. Визначено чинники стрімкого зниження обсягів вітчизняного експорту до країн ЄС, серед яких: призупинення діяльності експортоорієнтованого на європейський ринок металургійного виробництва, розташованого на Донбасі; затяжне післякризове відновлення економіки ЄС; несприятлива кон'юнктура світових ринків та погіршення умов торгівлі; зниження світових цін на продукцію товарних груп традиційного українського експорту; слабка інформованість підприємств малого та середнього бізнесу бізнес-асоціаціями; недосконалість системи валютного регулювання в Україні; відсутність фінансової підтримки експортерів; впровадження фінансово-витратного механізму поступового введення нових правил і стандартів; існування нетарифних бар'єрів при виході на ринок ЄС.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, ЄС, зона вільної торгівлі, квота.

UDC 339.564 (477+061.1 EU)

PROBLEMS OF DOMESTIC GOODS EXPORT TO THE EU

Tunitska Y., Ph.D in Econ.Sc.

Kyiv National University of Trade and Economics

In the article the basic tendencies of Ukrainian foreign trade with the EU are identified. The structure and dynamics of domestic goods exports to the EU member states from 2007 to 2015 are analyzed. It was found that the preservation of negative trade balance in almost all goods is caused by the EU imports growth rate outpacing from the exports growth rate and the exports commodities structure imperfection. And a small presence of domestic goods in the EU market is a consequence of the imperfection of Ukrainian export policy and the low activity of its government. The

use of autonomous trade preferences received by Ukraine from the EU is proved to be inefficient as they led to a sufficient decline in exports to the EU member states including the main export product types. It is determined the factors of the rapid decline of domestic exports to EU countries, which such as follows: termination of export-oriented European market metal production, located in the Donbas; prolonged post-crisis recovery of the EU economy; unfavorable situation on world markets and deterioration in terms of trade; lower world prices for products of traditional Ukrainian exports goods, weak awareness of Ukrainian small and medium business by its associations, imperfect system of currency regulation in Ukraine; the absence of financial support to exporters; the implementation of financial and costly mechanism of gradual introduction of new rules and regulations; the non-tariff barriers in the EU market.

Keywords: foreign trade, export, EU, free trade zone, quota.

Актуальність проблеми. Стратегічною метою економічного розвитку України є здобуття гідного місця в міжнародному поділі праці, зокрема, у сфері зовнішньої торгівлі. Європейський союз є наймогутнішим глобальним економічним об'єднанням, найбільшим і найпривабливішим регіональним ринком світу.

З набуттям чинності Угоди про асоціацію між ЄС та Україною та її складової – поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) на особливу увагу заслуговує проблема забезпечення сталого зростання обсягів експорту вітчизняних товарів до країн ЄС, оптимізації його структури на тлі економічних і соціально-політичних процесів глобального характеру та загострення російсько-українських відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим внеском у вивчення проблем євроінтеграції України та її наслідків для різних галузей промисловості є напрацювання вітчизняних науковців: В.Г. Андрійчука [1], А.Ю. Сібекої [4], С.О. Радзівської [3], В.М. Гейця, Т.О. Осташко [2], Л. В. Шинкарук, І.В. Барановської, О. А. Герасімової [5], Т.П. Шинкаренко [6] та інших.

Наукове осмислення питань докорінної зміни товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі України за умов вступу до ЄС, розпочате в останні роки, відбувається в умовах складних трансформаційних процесів. Це виражається у відсутності наукової систематизації факторів, які негативно впливають на динаміку та структуру експорту вітчизняних товарів на ринки європейських країн в умовах дії ЗВТ, що потребує додаткових досліджень.

Мета статті: здійснити аналіз динаміки та структури експорту товарів в ЄС з України, визначити основні тенденції її формування, а

також дослідити проблеми, з якими стикаються вітчизняні підприємства при виході на ринки європейських країн за умов дії ЗВТ.

Викладення основного матеріалу дослідження. ЄС як єдина митна територія залишається найбільшим торговельним партнером України. У 2015 р. частка країн ЄС у загальному обсязі зовнішньої торгівлі становила в експорті 34,1%, в імпорті – 40,9% .

Натомість протягом 2002–2014 рр. частка вітчизняних товарів у загальному імпорті країн ЄС становила 0,6–0,9%, а в 2015 р. – 0,8%. Відсутність тенденції до поширення вітчизняних товарів на ринку цього глобального економічного об'єднання обумовлюється недосконалістю державної експортної політики України щодо підвищення ефективності структури експортних поставок та недостатньою активністю урядових структур у напрямку просування товарів вітчизняного виробника на ринок Європи [6].

Протягом досліджуваного періоду спостерігалася тенденція до скорочення в структурі загального українського експорту товарів частки поставок на ринок країн співтовариства. З 37,9% у 2003 р. вона скоротилася до 24,1% у 2009 р., і протягом 2010–2013 рр. утримувалася на рівні 25–27%, а стрімке її підвищення у 2014–2015 рр. стало наслідком зменшення загального обсягу вітчизняного експорту товарів.

Останніми роками в Україні зберігається тенденція до випереджання темпів зростання імпорту товарів з країн ЄС над темпами зростання експорту (рис. 1). За відносної стабільності структури торговельних операцій поступово формувалися умови для появи від'ємного сальдо у зовнішній торгівлі товарами України та ЄС (рис. 2).

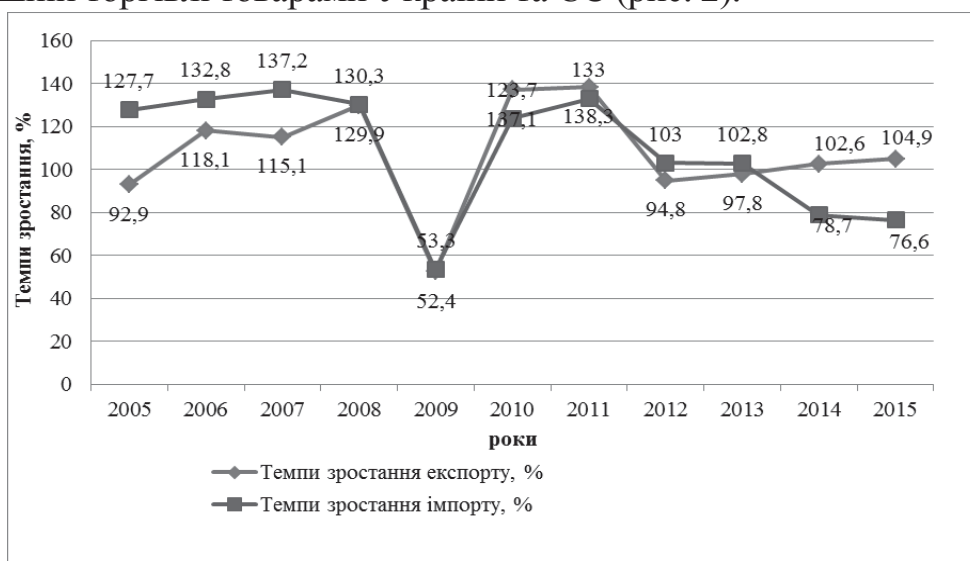

Рис. 1. Темпи зростання імпорту та експорту товарів в Україні з країнами ЄС у 2005–2015 рр.

Джерело: складено автором на основі [7]

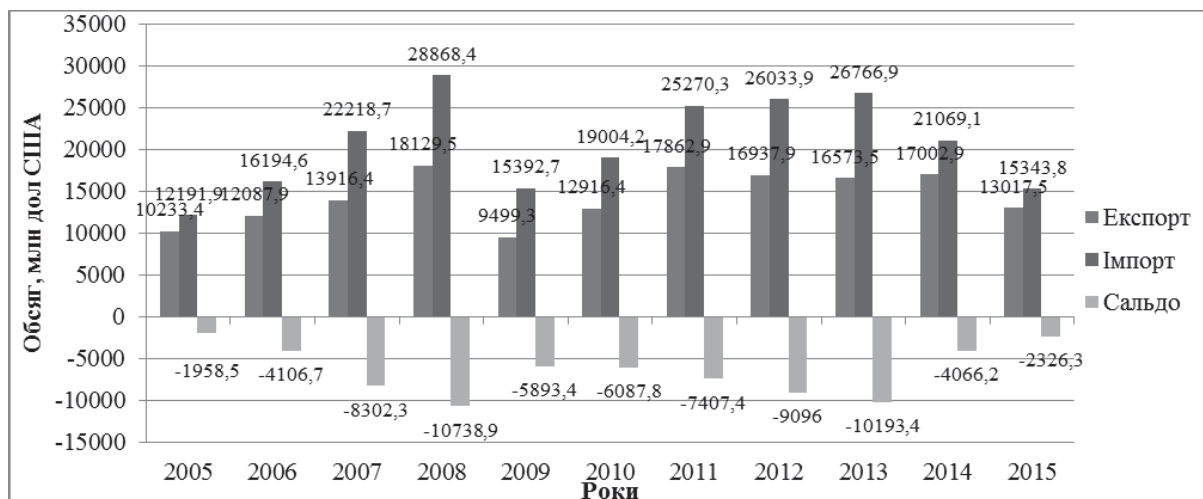

Рис. 2. Динаміка обсягів зовнішньої торгівлі товарами України з ЄС за 2005 - 2015 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [7]

Перевищення обсягів імпорту над обсягами експорту спостерігається за переважною кількістю товарних груп УКТЗЕД (табл. 1).

Таблиця 1 - Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі України з ЄС у 2007–2014 рр., млн дол. США

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Усього по країнах ЄС	-8302,3	-10738,9	-5893,4	-6049,4	-7782,9	-9113,5	-10287,9	-4066,2
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	-143,0	-693,2	-428,3	-453,7	-391,4	-647,1	-613,4	-318,3
II. Продукти рослинного походження	192,5	1714,8	872,9	422,9	1379,1	2422,1	2250,7	2182,9
III.15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	731,7	537,4	367,8	530,6	546,1	696,7	396,0	720,1
IV. Готові харчові продукти	-544,4	-885,1	-559,8	-676,5	-785,5	-514,3	-635,2	-298,3
V. Мінеральні продукти	1293,3	988,5	475,8	1139,0	1698,8	867,7	-159,2	-1098,8

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	-2069,5	-2864,4	-2591,6	-3001,9	-3398,2	-3947,3	-4252,8	-3157,9
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	-1461,3	-1980,8	-1259,4	-1706,1	-2023,7	-2015,1	-2023,9	-1607,0
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	284,6	249,6	101,7	79,1	59,7	38,8	30,4	31,6
IX. Деревина і вироби з деревини	384,1	239,4	262,2	278,6	354,7	301,8	310,4	531,3
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	-936,6	-1180,6	-884,4	-1021,5	-1095,2	-1076,3	-1145,8	-754,7
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	14,0	-15,9	1,5	-75,4	-92,5	-109,6	-136,8	-37,2
XII. Взуття, головні убори, парасольки	69,8	71,9	70,1	79,3	89,7	61,4	65,0	84,2
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	-398,4	-534,4	-228,0	-314,9	-371,7	-386,3	-437,2	-214,7
XIV.71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напів-дорогоцінне каміння	-48,8	-272,3	-29,8	-102,3	-368,6	-117,4	-207,3	-128,3
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	3181,7	4423,1	1183,3	3023,1	4141,2	2464,5	2987,0	3266,2
XVI. Маши-ни, обладнан-ня та механіз-ми; електро-технічне обладнання	-4962,7	-5666,4	-2073,5	-2270,8	-4271,8	-3702,2	-3367,3	-1609,3

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	-3159,5	-3917,7	-744,8	-1385,1	-2559,4	-2706,6	-2694,8	-1131,5
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	-419,0	-447,2	-261,9	-379,4	-377,3	-434,8	-390,1	-248,4
XX. Різні промислові товари	-131,8	-265,4	-52,3	-91,1	-129,6	-158,3	-98,0	-143,0
XXI. 97 Твори мистецтва	0,0	-2,8	-0,3	-45,8	-51,6	-4,2	-16,4	-8,4

Джерело: складено автором на основі [7]

У 2008 р. зафіксовано найбільші обсяги українського експорту до ЄС – 182 65,7 млн дол. США. Проте світова криза призвела до різкого скорочення попиту на вітчизняну продукцію як на світових ринках, так і на європейському. Вже у 2009 р. експорт до ЄС зменшився на 42% – більше ніж скорочення українського експорту до СНД, Азії та Африки. Починаючи з 2010 р., обсяги постачання до ЄС повільно зростали, однак, так і не сягнули докризового рівня.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС не сприяло розширенню вітчизняного експорту до країн співтовариства. У 2014 р. його обсяги зросли лише на 1,5%, а за 8 місяців 2015 р. відбулося стрімке падіння на 32,5%.

Очікувалося, що автономні торговельні преференції, надані Україні від ЄС, сприятимуть збільшенню українського експорту на 4,5% за рік, насамперед, завдяки зростанню експорту продукції сільського господарства, харчової та легкої промисловості. Проте за період дії преференцій експорт до ЄС продовольчих товарів та сировини для їх виробництва зменшився на 15,9%; мінеральних продуктів – на 35,9%; хімічної продукції – на 24,1%; чорних та кольорових металів – на 23,3%; продукції машинобудування – на 5,1% [8].

Україна спеціалізується на поставках товарів з низьким рівнем перероблення, зберігаючи неефективну структуру експортних поставок, у той час як основними складовими імпорту європейських країн є фармацевтична продукція, ядерні реактори, електричні машини та устаткування, їх частини, автомобілі та інші транспортні засоби, прилади та апарати оптичні.

Протягом досліджуваного періоду найбільшу частку українського експорту до ЄС становило металургійне виробництво, сільське, лісове та рибне господарство, машинобудування, видобувна та харчова промисловість (табл. 2). У той же час експортна продукція вітчизняного машинобудування характеризується низьким рівнем технологічності. Це переважно проводи та кабелі, які постачаються до Німеччини, Польщі, Чехії, Угорщини та Словаччини [8].

Таблиця 2 - Динаміка товарної структури українського експорту в ЄС у 2007-2014 рр.,%

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Усього по країнах ЄС	100	100	100	100	100	100	100	100
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,8
II. Продукти рослинного походження	3,6	12,5	13,7	7,4	11,6	19,5	18,7	17,3
III.15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	5,8	3,6	4,9	4,8	3,7	4,8	3,0	4,7
IV. Готові харчові продукти	2,4	1,3	3,1	2,5	2,4	4,4	4,7	5,3
V. Мінеральні продукти	17,0	16,9	14,0	18,7	19,6	17,0	17,5	16,2
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	7,8	5,7	5,1	5,1	6,1	4,8	4,1	4,0
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	1,8	1,1	1,2	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	2,6	1,9	1,7	1,2	0,8	0,7	0,8	0,8
IX. Деревина і вироби з деревини	4,4	3,1	4,8	3,9	3,5	3,3	3,7	4,4
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	0,5	0,5	0,8	0,6	0,4	0,4	0,5	0,3
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	5,6	4,3	6,3	4,5	3,7	3,2	3,3	3,5
XII. Взуття, головні убори, парасольки	0,8	0,7	1,1	0,9	0,8	0,7	0,8	0,9
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
XIV.71 Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	0,6	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	33,0	34,6	23,0	33,2	32,8	23,6	27,2	26,0
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	9,6	9,2	15,1	12,4	10,7	10,9	11,5	12,2
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	2,4	2,3	1,9	1,5	0,8	3,8	1,1	0,7
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	0,2	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
XX. Різні промислові товари	1,2	1,1	1,5	1,1	1,1	1,0	1,2	1,5
XXI. 97 Твори мистецтва	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: складено автором на основі [7]

У 2015 р. найбільші обсяги експорту до країн ЄС становили: продукція агропромислового комплексу та харчової промисловості – 31,2% від загального обсягу експорту; чорні метали та вироби з них – 22,2%; електричні та механічні машини – 13,8% [9].

У 2015 р. найбільші експортні поставки здійснювались до Італії та Польщі – по 15,2% від загального обсягу експорту до країн ЄС, Німеччини – 10,2%, Іспанії – 8,0%, Угорщини та Нідерландів – по 7,0%.

У 2015 р порівняно з 2014р поставки в країни ЄС, що є головними економічними партнерами істотно скоротилися. Так, український експорт в Німеччину знизився на 16%, Польщу — 25,2%, Нідерланди — 18%, Італію — 19,8%, Іспанію — 10,5%, Угорщину — 39,8%, у Болгарію — 23%. Порівняно з 2014 р. обсяг експорту збільшився лише до Мальти – у 7,5 раза, Данії – на 15,0%, Португалії – на 3,3% та Словенії – на 1,9% (табл.3).

Таблиця 3 - Динаміка експорту товарів України в ЄС у 2007–2015 рр., млн дол. США

Країна	2007	2014	2015	Відн. відх.,%	
				у 2015 до 2007	у 2015 до 2014
Усього	13916,4	17002,9	13017,5	-6,5	-23,4
Австрія	429,4	530,9	347,2	-19,1	-34,6
Бельгія	190,0	425,2	296,8	56,3	-30,2
Болгарія	554,0	550,6	419,5	-24,3	-23,8
Велика Британія	324,8	589,2	370	13,9	-37,2
Греція	221,0	201,2	153,8	-30,4	-23,6
Данія	197,8	125,8	144,7	-26,9	15,0
Естонія	217,9	82,3	66,2	-69,6	-19,6
Ірландія	13,7	69,5	59,2	333,4	-14,8
Іспанія	557,4	1166,6	1043,6	87,2	-10,5
Італія	2675,1	2468,3	1979,8	-26,0	-19,8
Кіпр	174,5	283,7	61,5	-64,7	-78,3
Латвія	258,6	226,2	150,3	-41,9	-33,6
Литва	363,3	362,1	236,3	-35,0	-34,7
Люксембург	1,5	16,2	5,9	282,4	-63,6
Мальта	32,4	1,6	12,2	-62,3	662,5
Нідерланди	765,7	1106,1	905,7	18,3	-18,1
Німеччина	1644,5	1590,6	1328,7	-19,2	-16,5
Польща	1636,9	2644,7	1977,5	20,8	-25,2
Португалія	80,7	310,3	320,5	297,0	3,3
Румунія	628,6	584,1	569,9	-9,3	-2,4
Словаччина	645,2	670,2	468,5	-27,4	-30,1
Словенія	42,5	16	16,3	-61,6	1,9
Угорщина	1235,1	1509,9	909,7	-26,3	-39,8
Фінляндія	46,4	62,2	48	3,4	-22,8
Франція	485,6	532,7	497,9	2,5	-6,5
Хорватія		39,2	26,1		-33,4
Чехія	429,0	772,5	540,9	26,1	-30,0
Швеція	64,9	65,1	60,6	-6,6	-6,9

Джерело: складено автором на основі [9]

Стрімке зниження обсягів вітчизняного експорту до країн ЄС у 2015 р. зумовлено не лише припиненням металургійного виробництва

на Донбасі, продукція якого була однією із найбільш вагомих складових експортних поставок з України на європейський ринок. Повільне післякризове відновлення економіки ЄС, несприятлива кон'юнктура світових ринків та погіршення умов торгівлі, зниження світових цін на продукцію товарних груп традиційного українського експорту (продукція металургії, хімічної промисловості, сільського господарства) нівелювали потенційні можливості розширення українського експорту через цінову конкурентоспроможність.

Протягом дії автономних преференцій до кінця 2015 р. експортом в ЄС зайнялося 5 302 підприємства, які раніше на цьому ринку не працювали. У той же час 2 299 компаній, що раніше експортували свою продукцію в ЄС, припинили цю діяльність. Можна припустити, що переважна більшість останніх – це компанії із зони АТО, у яких зараз дійсно немає можливості експортувати свою продукцію в ЄС. Однак кількість нових гравців на європейському ринку повністю компенсує цю втрату, в тому числі і за обсягами експорту. У той же час 55% компаній, які раніше проводили і зберегли експортні поставки в ЄС, різко знизили їх обсяги. Основна причина падіння українського експорту в ЄС – у роботі підприємств не із зони бойових дій, а тих, які не можуть пристосуватися до роботи в нових умовах [6].

Активному використанню преференцій ЄС перешкоджала слабка інформованість підприємств малого та середнього бізнесу бізнес-асоціаціями. Виконуючи лобістські функції, вони часто не інформують своїх членів про можливості для роботи на зовнішніх ринках.

До того ж труднощі з пошуком європейських партнерів пов'язані з неможливістю для українських підприємств гарантувати довгострокові поставки продукції [10].

Для експорту в ЄС суттєвою проблемою є валютне регулювання. Українські підприємства залежать від іноземної сировини й обладнання. Однак, продаючи валюту, отриману від продажу своєї продукції, вони змушені потім купувати її за значно вищим курсом.

Неможливість вивезення з країни валютної виручки також зупиняє іноземних інвесторів, адже іноземні інвестиції, які повинні піти в країну після старту ЗВТ з ЄС, розглядалися як механізм відновлення нашої економіки. Іноземні інвестори, які планують прийти в Україну, не розраховують на миттєвий прибуток. Їх цілком влаштував би чіткий план лібералізації валютного режиму – за умови, що він буде

виконуватися. На тлі проблем з виконанням держбюджету відсутня фінансова підтримка експортерів. Створення експортного агентства перенесено на другу половину 2016 р. Не організовано іноземні офіси торгового представника України – ними залишаються економічні відділи при посольствах [11].

Сьогодні існують значні розходження в стандартизації й технічних регламентах України та ЄС. Відповідно до умов Угоди про асоціацію передбачено механізм поступового впровадження нових правил і стандартів протягом періоду від двох до п'яти років залежно від виду продукції.

У середньому підприємства для забезпечення переходу на нові міжнародні стандарти витрачають суми, еквівалентні 14 % собівартості продукції. Тестування такої продукції вимагає додаткових витрат в обсязі ще 4 % собівартості. За умов дотримання узгодженого (у Додатку III до розділу IV Угоди про асоціацію) графіка імплементації технічних стандартів основні витрати у розмірі 2,4 млрд євро припадуть на 2016 р. Це обумовлено зобов'язанням запровадити в Україні горизонтальне (рамкове) законодавство стосовно загальної безпеки продукції протягом року з дати набрання чинності Угоди про асоціацію. Витрати в 2017 р. складуть 0,3 млрд євро значною мірою через те, що 12 з 27 вимог по імплементації вертикального (галузевого) законодавства повинно бути виконано протягом 2 років з дати набрання чинності Угоди про асоціацію. Витрати у 2018–2020 рр. становитимуть 0,1 млрд євро на рік [12].

З огляду на кризовий стан вітчизняної економіки, підприємствам буде важко залучити необхідні кошти для фінансування переходу на нові технічні стандарти. До того ж Угода про асоціацію не передбачає спеціальної програми фінансової допомоги для вирішення цієї проблеми. Отже, актуальним є створення системи фінансової підтримки переходу на нові європейські стандарти [8].

Прикладом зазначеної проблеми є припинення експорту зернових, продуктів їх переробки, а також рослинної олії в ЄС через труднощі з отриманням сертифіката походження товарів форми EUR.1 від українських митних органів. До 1 січня 2016 р. сертифікат EUR.1 видавала Торгово-промислова палата України (ТПП), але з набуттям чинності договору про зону вільної торгівлі з ЄС ці функції перейшли до Державної фіскальної служби. До січня 2016 р., всі кораблі пішли в Європу з сертифікатом, оформленим ТПП, проте так і не змогли пройти

митне оформлення, адже в ЄС не приймають сертифікат, виписаний ТПП. В ЄС його видають митні органи, а після набуття чинності договору про ЗВТ, в Україні EUR.1 теж повинна видавати митниця [13].

Частка ЄС у торгівлі сільськогосподарською продукцією постійно зростає. Україна постачає зерно, соняшникову олію, овочі, фрукти, курятину, сировину для комбикормів тощо. А з 10 січня 2016 р. Єврокомісія дозволила десяти українським виробникам молочної продукції продавати свої товари співдружності, включивши їх до переліку затверджених експортерів до Європейського Союзу.

Проте, Україна не використовує значну кількість наданих ЄС квот. У повному обсязі ними користуються експортери меду, виноградного і яблучного соку, консервованих томатів, зернових (табл. 4), тобто виробники, чії товари й раніше експортувалися в ЄС. У них уже були напрацьовані торговельні зв'язки, тому поява квот лише підсилила їх конкурентні переваги.

Таблиця 4 - Обсяги використання квот на експорт до ЄС, 17 березня 2016 р.

Продукція	Частка використання, %	Початковий розмір квоти, т
Цукрові сиропи	0	2000
Оброблений крохмаль	0	1000
Гриби	0	1000
Продукція зі збираного молока	0	2000
Оброблена продукція з масла	0	250
Сигари та цигарки	0	2 500
Мед натуральний	100	5000
Цукор	100	20070
Крупи та борошно	100	6300
Виноградний та яблучний соки	100	10000
Кукурудза	100	400000
Оброблені помідори	99	10000
М'ясо птиці	100	16000

Джерело: складено автором на основі [14]

Зона вільної торгівлі не забезпечила аграріям вільного експорту. Наприклад, у той час як Україна виробляє 1,2 млн т курячого м'яса на рік, безмитна квота становить 16 тис. т.

Сьогодні аграрії разом з Міністерством аграрної політики України готують офіційний документ для переговорів з ЄС, необхідний для розширення квот на експорт зерна [15].

Висновки. У зовнішній торгівлі між Україною та ЄС протягом досліджуваного періоду зберігається негативне сальдо майже за всіма розділами товарів УКТЗЕД, що обумовлено випередженням темпів зростання імпорту товарів з країн співтовариства над темпами зростання експорту та недосконалістю його товарної структури. Найбільшу частку в

експорті вітчизняних товарів до країн ЄС складає продукція з низьким ступенем обробки: товари агропромислового комплексу та харчової промисловості; чорні метали та вироби з них; електричні та механічні машини, у той час як основними складовими імпорту європейських країн є високотехнологічна продукція, зокрема ядерні реактори, електричні машини, устаткування та їх частини, автомобілі та інші транспортні засоби; прилади та апарати оптичні.

Відсутність тенденції до поширення вітчизняних товарів на ринку ЄС зумовлюється недосконалістю державної експортної політики України, низькою активністю урядових структур щодо просування українських товарів на ринок Європи.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС та надання Україні автономних торговельних преференцій не сприяло розширенню вітчизняного експорту до країн співтовариства. Істотно скоротилися поставки до країн ЄС, що є головними економічними партнерами. Стрімко зменшились обсяги постачання основних видів експортної продукції, зокрема продовольчих товарів та сировини для їх виробництва, мінеральних продуктів хімічної промисловості, чорних та кольорових металів, продукції машинобудування.

На стрімке зниження обсягів вітчизняного експорту до країн ЄС вплинула чинники як економічного, так і позаекономічного характеру: призупинення діяльності експортоорієнтованого на європейський ринок металургійного виробництва на Донбасі, затяжне післякризове відновлення економіки ЄС, несприятлива кон'юнктура світових ринків та погіршення умов торгівлі, зниження світових цін на продукцію товарних груп традиційного українського експорту, слабка інформованість підприємств малого та середнього бізнесу бізнес-асоціаціями, недосконалість системи валютного регулювання в Україні, відсутність фінансової підтримки експортерів, впровадження фінансово-витратного механізму поступового впровадження нових правил і стандартів, існування нетарифних бар'єрів при виході на ринок ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрійчук В. Г. Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовнішньоторговельний режим сторін / В. Г. Андрійчук, Є. І. Іванов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – № 3. – С. 4–15.

2. Гейць В. М. Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України / В. М. Гейць ; за ред. В. М. Гейця, Т. О. Осташко, Л. В. Шинкарук. – 2014. – С. 3.
3. Радзівєвська С. О. Торговельно-економічні зв'язки України з країнами ЄС та ЄУП: сучасний стан та перспективи розвитку / С. О. Радзівєвська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 3. – С. 42–62.
4. Сібекіна А. Ю. Зона вільної торгівлі як найважливіший чинник ефективної динамізації економіко-інтеграційних процесів України / А. Ю. Сібекіна // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 5–6. – С. 59–67.
5. Шинкарук Л. В. Прогнозні оцінки розвитку національної економіки в умовах створення ЗВТ з ЄС / Л. В. Шинкарук, І. В. Барановська, О. А. Герасімова // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 3. – С. 38–58.
6. Шинкаренко Т. П. Структурні диспропорції українського експорту товарів до країн ЄС та напрями їх подолання [Електронний ресурс] / Т. П. Шинкаренко, О. Г. Білоцерківець. – Режим доступу: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%A8%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C-2015.doc.pdf. – С. 1–19.
7. Зовнішня торгівля України товарами з країнами ЄС [Електронний ресурс]. – сайт Держ. комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Кузнєцова Л. І. Реалізація експортного потенціалу України на ринках ЄС у контексті проблем реформування системи сертифікації [Електронний ресурс] / Л.І. Кузнєцова. – Режим доступу: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%94%D0%BE%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8-%D0%B7%D0%84%D0%A1_%D0%9A%D1%83%D0%B7.pdf. – С. 1–10.
9. Стан зовнішньоекономічних відносин із країнами Європейського Союзу у 2015 р. [Електронний ресурс] : експрес-вип. / сайт Держ. комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Панченко Ю. Почему украинский экспорт в ЕС падает – мнение бизнеса [Електронний ресурс] / Ю. Панченко // Европейская правда. – 2015. – 30 июля. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2015/07/30/7036468>.
11. Панченко Ю. Экспорт з України в ЄС продовжив падіння. Чи є «світло в кінці тунелю»? [Електронний ресурс] / Ю. Панченко // Європейська правда. – 2016. – Середа. – 9 берез. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/03/9/7045747>.

12. Шаров О. М., Ус І. В. Щодо економічних ринків, пов'язаних з існуванням неторгових бар'єрів у відносинах між Україною та Європейським Союзом. [Електронний ресурс] / О.М. Шаров. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1733/>
13. Зернотрейдери: є проблеми з отриманням сертифікатів для експорту в ЄС [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 2016. – 19 січ.— Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2016/01/19/7043590/>
14. Украине не хватает некоторых продуктов на экспорт в ЕС // Сегодня. – 2016. – 22 марта. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/economics/business/ukraine-ne-hvataet-nekotoryh-produktov-na-eksport-v-es-701364.html>.
15. Несвободная зона. Аграрии недовольны квотами на экспорт в ЕС // Корреспондент. – 2016. – 2 февр. - Режим доступу : <http://korrespondent.net/business/economics/3623589-nesvobodnaia-zona-ahraryu-nedovolny-kvotamy-na-eksport-v-es>.